

КОНТРА(МЛАДИ)ЦЕПЦИЈА

Дали младите во Македонија имаат пристап до модерна контрацепција?

Модерната контрацепција е еден од поважните аспекти на сексуалното и репродуктивно здравје, особено кај младите луѓе. Иако неколку национални стратегии (Национална стратегија за сексуално и репродуктивно здравје и Национална стратегија за безбедно мајчинство) предвидуваат обезбедување на бесплатна контрацепција, тоа сè уште не е остварено. Како резултат на тоа во Република Македонија стапката на употреба на модерна контрацепција е најниска во регионот, но и во светот. Мултииндикаторското кластерско истражување за 2011 година на УНИЦЕФ покажува дека 8,2% од девојките на возраст од 15 до 19 користат некакво модерна контрацепциско средство, 8,3% од тие на возраст од 20 до 24 години и 11,4% од тие на возраст од 25 до 29 години користат некаква модерна контрацепција. Согласно ова истражување процентот на користење на пилули (орална хормонска контрацепција) изнесува само 1,3%.

Овие податоци јасно укажуваат дека потребно е да се преземат конкретни мерки од страна на соодветните институции за да се реши ова прашање, односно да се зголеми бројот на девојки и жени кои што би употребувале модерна контрацепција.

Целта на овој документ е да изложи факти и да ја прикаже ситуацијата во однос на употребата на модерна контрацепција помеѓу младите и потребата од преземање на мерки од страна на Владата на Република Македонија, односно Министерството за здравство и Фондот за здравствено осигурување.

ЗАШТО Е ВАЖНА КОНТРАЦЕПЦИЈАТА ЗА МЛАДИТЕ?

Едно од важните прашања, кое се однесува на сексуалното и репродуктивното здравје е и контрацепцијата, т.е. модерната контрацепција. Здравствените придобивки од употребата на контрацепција се многу значајни:

- Контрацепцијата спречува непланирана бременост;
- Употребата на контрацепција има дополнителни медицински придобивки како намалување на ризикот од рак на обвивката на матката, рак на јајниците, пелвична инфламаторна болест, заштита од цисти на јајниците, анемија предизвикана од недостаток на железо, намалување на менструалните тегоби, проблемите со менструалното крварење, болките во текот на овулацијата, преголемата влакнавоост на лицето и телото, симптомите на полицистични јајници, симптомите на ендометриоза;
- Многу студии покажуваат дека оние жени кои го планираат родителството (и кои користат контрацепција) се генерално здрави, се со подобро образование, нивниот статус е подобар во рамките на семејството, но и во рамките на заедницата, а се и економски попродуктивни²;
- Контрацепцијата пред сè претставува право на здравје и здравствена заштита (во 2012 година Обединетите нации, односно Фондот за население на Обединетите нации во својот годишен извештај³ го прогласи пристапот до контрацепција за универзално човеково право).

КАКВА Е СОСТОЈБАТА ВО МАКЕДОНИЈА?

Во Република Македонија не постојат континуирани податоци кои би ги прикажале трендовите на годишно ниво во однос на употребата на модерната контрацепција. Двата поважни извештаи и истражувања во однос на ова прашање се:

- Состојбата со светското население (УНФПА) и
- Мултииндикаторското кластерско истражување (УНИЦЕФ)

Преку овие извештаи и истражувања може да добиеме податоци за трендовите во однос на употребата на контрацепцијата помеѓу младите, но и генералната популација, а може и да ги споредиме состојбите со останатите земји во светот.

Од Мултииндикаторското кластерско истражување од 2005-2006⁴ година и тоа од 2011⁵ година може да се заклучи дека нема значителни промени во однос на користењето на контрацепција кај трите возрастни групи кои што спаѓаат во групата на млади жени (како што е прикажано во графикон 1). Тоа значи дека во период од 6 години во Македонија не се преземени интервенции (или пак преземените интервенции не покажале ефект) за да се промени оваа ситуација, односно да се зголеми употребата на контрацепција.

Додека пак споредбено, согласно податоците од Извештајот за состојбата на светското население од 2011⁶ година, процентот на жените од Македонија кои се во репродуктивен период и кои користат модерна контрацепција е далеку зад земјите од соседството и Европа. (види графикон 2)

Состојбата на пазарот со оралните хормонски контрацептиви во Република Македонија покажуваат дека тие се достапни. Поточно во нашата земја се регистрирани вкупно шест орални контрацептиви и една ургентна контрацепција⁷, а во моментот на пазарот се достапни пет орални контрацептиви и една ургентна.

Цените на пилулите се различни⁸, односно се движат од 2 евра за најевтиниот до 10 евра за најскапиот контрацептив. Сепак, цената претставува еден од факторите кој што влијае на употребата на контрацепција кај младите девојки⁹.

¹ World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. Family Planning: A Global Handbook for Providers. Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2007, p. 3.

² UNFPA (2012) State of World Population 2012, New York, UNFPA, p. ii.

³ UNFPA (2012) Annual Report 2012 – Promises to keep, New York, UNFPA, p. 8.

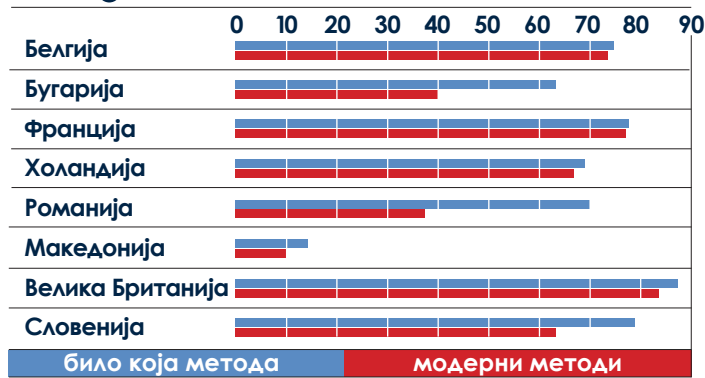
⁴ State Statistical Office of Macedonia, (2007), Multiple Cluster Indicator Survey 2005-2006, State Statistical Office of Macedonia, Скопје

⁵ MULTIPLE индикатор cluster survey (2011) Министерство за здравство : Министерство за образование и наука : Министерство за труд и социјална политика, Скопје

⁶ UNFPA, (2011), State of World Population, New York, UNFPA

Процент на користење на контрацепција (модерни методи или било која метода) во европските земји според извештајот на УНФПА- Состојба на светското население за 2011-та

Графикон 2

ИМАМЕ СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ, НО ТИЕ НЕ СЕ СПРОВЕДУВААТ

Во Република Македонија веќе неколку години наназад се започнати процеси кои што се однесуваат на креирање на политики за подобрување на сексуалното и репродуктивното здравје⁰ на граѓаните во Македонија. Овие политики се подготвуваат со учество на различни страни, во консултативен процес, притоа користејќи ги добрите меѓународни практики.

За жал овие политики не се спроведуваат, особено во делот на пристап до контрацепција, при што ефектите од ова неспроведување се отсликува и во степенот на употреба на контрацепција.

Во Националната стратегија за сексуално и репродуктивно здравје една од стратешките области е планирање на семејството и контрацепција. Со оваа стратегија се предвидува обезбедување на бесплатна контрацепција за ранливите и социјално загрозените групи и обезбедување на „ургентна контрацепција“. Резултатите од овие постигнувања се мерат преку јасно поставени индикатори, односно со спроведување на овие интервенции ќе се постигне 40% од жените во репродуктивен период да користат контрацепција, како и проширување на позитивната листа на лекови со 3 видови на контрацепциски средства.

Покрај оваа стратегија и Стратегијата за безбедно мајчинство¹¹ предвидува мерки кои што се однесуваат на зголемување на користењето на контрацепција.

Овие две национални стратегии многу јасно ги одредуваат насоките за подобрување на сексуалното и репродуктивно здравје на населението, вклучително и на младите. Овие цели ќе се остварат и преку обезбедување на достапна контрацепција.

РАЗЛИЧНИ МОДЕЛИ ОД ЕВРОПА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА КОНТРАЦЕПЦИЈА

Цената на чинење на контрацепциските средства претставува бариера, особено за младите луѓе. Пазарната цена на оралните хормонски контрацептиви во нашата земја се движат до 10, евра. Овој издатак на месечно ниво е преголем за најголемиот дел на млади луѓе.

Поради тоа со цел да се направат контрацепциите подостапни, различни земји во Европа ова прашање го регулираат различно во рамките на своите здравствени системи. Дел од европските земји го решаваат ова преку надоместување на трошокот за купување на контрацепцијата. Ова се неколку примери од различни земји.¹²

Германија

<18

Целосно надоместување на трошоците за контрацепцијата препишана на рецепт

Холандија

18-20

Делумно надоместување на трошоците за контрацепцијата препишана на рецепт

Франција

<21

Целосно надоместување преку задолжителното здравствено осигурување, со максимална граница од 350 евра

Романија¹³

15-18

Ургентната контрацепција, пилулите од прва и втора генерација, инплантите и спиралата се целосно бесплатни

Сите граѓани на Романија, кои се осигурани во рамките на системот на државното здравствено осигурување, се задолжени да даваат придонес во националниот фонд за здравствена заштита. Оние кои даваат придонеси или се ослободени од ваква партиципација можат да ги добиваат хормоналните контрацептиви и спиралите бесплатно. Романија, исто така, има национална програма за здравствена заштита на жените и децата која овозможува кондомите и хормоналните контрацептиви да бидат бесплатни за најранливите категории на лица, во рамките на центрите за семејно планирање. Тука спаѓаат оние кои живеат во руралните области, невработените, оние лица кои примаат социјална помош и децата во образованието.

⁷ Димитровска, А. и др. (2012), Регистар на лекови на Република Македонија, Министерство за здравство, Биро за лекови, Скопје.

⁸ Телефонско интервју со фармацевт од аптека во Скопје [26.07.2013]

⁹ ХЕРА (2011) Фактори кои влијаат на употребата на контрацепција во Република Македонија, Скопје, ХЕРА, стр. 7.

¹⁰ Министерство за здравство (2010) Стратегија за сексуално и репродуктивно здравје во Република Македонија до 2020 година, со Акциониот план до 2013 година, Скопје

¹¹ Министерство за здравство (2010) Стратегија за безбедно мајчинство на Република Македонија за период 2010 – 2015 година со акционен план, Скопје.

¹² International Planned Parenthood Federation European Network (2013) Barometer on Women's Access to Modern Contraception Choice, Brussels, p. 21

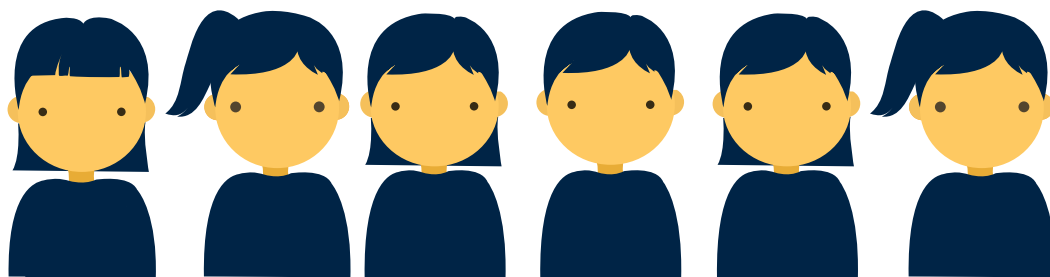
¹³ ХЕРА (2011) Фактори кои влијаат на употребата на контрацепција во Република Македонија, Скопје, ХЕРА, стр. 7

ПРЕПОРАКИ

Сексуалните и репродуктивните права на младите луѓе во Македонија се загарантирани со низа на меѓународни документи што Република Македонија ги има потпишано и ратификувано. Во изминатите години во нашата земја постигнат е одреден прогрес во поглед на сексуалното и репродуктивното здравје. Сепак една од областите каде што нема, или пак недостасува значителен, прогрес е употребата на модерна контрацепција. Имајќи ги предвид придобивките од користењето на контрацепцијата за самата индивидуа, но и за општеството во целина, потребно е преземање на соодветни чекори и интервенции.

За подобрување, односно зголемување на преваленцата на употреба на контрацепција потребно е:

- Целосно спроведување на Националната стратегија за сексуално и репродуктивно здравје и права и Националната стратегија за безбедно мајчинство, вклучително и во делот на пристап до контрацепција;
- Вклучување на најмалку три контрацепциски средства на листата на лекови кои се на товар на Фондот за здравствено осигурување;
- Обезбедување бесплатна контрацепција за ранливите и социјално исклучени групи и
- Вклучување на младите во процесот на донесување на одлуки за спроведување на овие интервенции.

Х. Е. Р. А.
ОСОЦИЈИНИ ЗА ЗАДРАВСТВЕНА ВАКУИЦИЈА И ИСТРУКТИВНО

A Member Association of

IPPF

International
Planned Parenthood
Federation

European Network